

József Attila 1905-1937

Élete. Ferencvárosban született, a szegény negyedben. Apja elhagyta a családot, Amerikába indult, de Romániában alapított új családot. Anyja mosónő volt, nem tudta eltartani a családot ezért állami gondozásba adta, két nővére volt. (Jolán, Etel). 7 éves volt mikor újra magához vette az anyja, de már gyerekként dolgoznia kellett. 14 éves volt mikor rákban meghalt az anyja, soha nem tudta feldolgozni ezt a tragédiát. A gyámja Makai Ödön lett aki először Jolán férje volt, majd Etelt vette feleségül. Makón végzi a tanulmányait magánúton. 17 éves korától publikál a Nyugat c. folyóiratban és egyre elismertebb költő lesz. Szegedre jár egyetemre, tanári szakra (Magyar-Francia Filozófia).

A Tiszta szívvel c. verse miatt Horger Antal nevű professzora eltanácsolja, emiatt nem lesz szakmája és egész életében megélhetési gondokkal küszködik. Visszatérő súlyos depressziója volt, többször kezelték pszichiátrián. Sikeres lett költőként, de nem volt biztos a megélhetése.

Szerelmei

Vágó Márta, eljegyzés is volt, de a lány gazdagabb volt nála ezért a szülők szétválasztották.

Szántó Judit, 6 évig éltek együtt, de nem volt köztük nagy szerelem, inkább menedék volt neki.

Gyömrői Edit, a pszichológusa volt a depresszió alatt, terápiás céllal elhitette, hogy szereti. Mikor kiderült, hogy nem szereti Attila teljesen összeomlott.

Kozmutza Flóra, a pszichológusa volt, viszonzott szerelem az esküvőt tervezték. Flóra súlyos beteg lett, félő volt, hogy nem éli túl. Attila összeomlott, szanatóriumban kezelték, csak levelezni tudtak. Mikor kijött a szanatóriumból Balatonszárszóra ment pihenni a családjához, ott is halt meg máig tisztázatlan körülmények között, elgázolta egy vonat. Flórához írt utolsó levele búcsúlevélnek tűnik.

Költészete

Jellemző stílusa:

-*Impresszionizmus*,

-*Expresszionizmus*: tiltakozás a társadalom rendje ellen, erős durva kifejezések használata, jellemző rá a szaggatottság, szenvedélyes hangnem

-*Szürrealizmus*: valóság mögöttiség az álom, fantázia világa koncentrált, látomásos költészet, jellemző a spontán írás

-*Szeccszó*: halálvágy, erotika megjelenése

Szinte minden versét éjszaka írta mert alvás problémái voltak. Visszatérő motívumok a versben: vonat, mama, gyárak, munkások, társadalmi igazságtalanság, éjszaka, halál, gyermeki ragaszkodás a nőkhöz (anyakomplexus).

Városi költészete

Egy régebbi irodalmi téma. Petőfi, Ady, Juhász Gyula inkább vidéki tájat írtak le, így a városi költészet újszerű témának számított az irodalomban. Attila nem a táj szépségét jeleníti meg, hanem a nyomort, a bűzt, a koszt, a zajokat, az összevisszaságot a városban. Ezekben a versekben nem a tájleírás a fontos, hanem a társadalmi igazságtalanság pl: szegénység, kizsákmányolás. Visszatérő motívum: vonat, gyárak, munkásréteg.

Szép nyári este van

Szürrealista vonások: a látomásos képek: „gyárak ijedten vonyítanak, plakát arcú emberek, ballagó falak, körutak nyakán kidagadnak az erek, emberlajtorján másznak magasra emberek.”

Expresszionista vonások: az indulatos hangnem, erős kifejezések pl: „kolduscsontokban nyöszörög a szű, nyögve-káromkodva, épp most nyúz le egy jó darabot.”

Impresszionista vonások: „kormoz az est, rikolt, csenget, ordítják.”

Szerkezete: keretes, mert az első és az utolsó megegyezik, akárcsak a cím. Ezek a sorok ellentétben állnak a vers hangulatával. A szöveg tartalma megjeleníti az összevisszaságot, káoszt, zavart, rohanást, nyomort. Életrajzi utalás a versben, hogy Attila is egy ilyen külvárosi környéken nőtt fel (Ferencváros), számára ez az otthon. Szintén utalás, hogy egy éjszakai tájat írt le (nem tudott este aludni).

Visszatérő motívum: vonat, gyár. A szöveg spontán és folyamatosan halad, szabad ötletek alapján. Ami csak az eszébe jut azonnal leírja → neve szabadvers.

Költői képek: megszemélyesítés: „ballagó falak, kocsik szaladgálnak, körutak nyakán az erek.” ellentét: „sikolt a néma”. alliteráció: „lassú lépései, másznak magasra, vak vagy.”

Külvárosi éj

Éjszaka írta, ez a címből is kiderül. A vers alaphangulata nyomasztó, depresszív, sötét, komor, magányos

Tartalom: Valós helyzetképpel indul, a konyhában kezdődik. Az otthona nyomorát is megjeleníti (életrajzi utalás) pl: penész a falon, olajos rongy, hulló fal. Folyamatosan rálátunk az utcára. Külvárosi táj: gyárak, a gyárakat a temetővel azonosítja, ezzel társadalmi igazságtalanságra utal. A munkások ott töltik az egész életüket, kizsákmányolják őket, egész generációk dolgoznak ott, fiatalon hallnak meg. Eddig csak élettelen elem volt. Élőlények az éjszakában: macska, éjjeli őr, rendőr, munkás, menekülő elvtárs. Ezek az emberek mind nyugtalanok, feszültek, semmi harmónia nincs. A kocsma képe „romlott fényt hány a kocsma szája”, egy ember van bent, ez is a magányosságra utal.

Állóképeket mutat be: raktár képe. A vers utolsó szakaszában van egy költői felkiáltás: „óh,éj!” ez többször is megismétlődik, ezzel ódaszerűvé teszi a verset.

Az utolsó versszak egy megnyugvás, összefoglalás. A „testvérek” megszólítás, közösséget vállal minden szenvedővel, szegénnyel akiről eddig írt. Az utolsó gondolat, hogy inkább aludjunk és ne szembesüljünk a nyomorral, szenvedéssel, mert az álom egy menekülés a valóságból.

Stílusa: expresszionista, mert a társadalmi problémákra hívja fel a figyelmet. Erős kifejezéseket használ pl: családi kripták, romlott fényt hány a kocsma szája. Szaggatott a gondolatmenet és a szöveg pl: vonatfűtty.

impresszionista, mert tele van benyomásokkal érzésekkel pl: nedves, nehéz, fuldokol.

Szép, nyári este van. Vonatok dübörögve érkeznek, indulnak, Gyárak ijedten vonítanak, Kormos tetőket kormoz az este, Rikkancs rikolt ívlámpák alatt, Kocsik szaladgálnak összevissza, Villamosok csengetnek nagy körmenetben, Transzparensok ordítják, hogy: vak vagy, Melléuccákba ballagó falak Visszalobogtatják a plakátot, Előtted, mögötted, mindenféle - látod - Plakátarcú emberek rohannak És - látni - a nagy háztömbök mögött Allelujázva-üvöltve-nyögve-káromkodva Lihegve-hidegen-ravaszul-kapkodva Emberlajtóján másznak magosra Emberek S a dühödt körutak nyakán Kidagadnak az erek, Hallani, hogy sikoltanak a néma hivatalnokok, A hazatartó munkások lassú lépéseit, Mintha öreg bölcsök lennének mindannyian, Akiknek már semmi dolguk sincs a földön. Hallani zsebtolvajok csuklóinak puha forgását És odábról csámcóságát egy parasztnak, Aki szomszédja kaszálójából Épp most nyúz le egy jó darabot. Hallok mindent, aki hallgatók. Kolduscsontokban nyöszörög a szű, Körülzimatolnak asszonyok, De én nagyon messziről jöttem, Kiülök szíves küszöböm elé És hallgatók. Szép, nyári este van. 1924 első fele	KÜLVÁROSIÉJ A mellékudvarból a fény hálóját lassan emeli, mint gödör a víz fenekén, konyhánk már homállyal teli. Csönd, - - lomhán szinte lábrakap s mászik a súroló kefe; fölötte egy kis faldarab azon tűnődik, hulljon-e. S olajos rongyokban az égen megáll, sóhajt az éj; leül a város szélénél. Megindul ingón át a téren; egy kevés holdat gyűjt, hogy égjen. Mint az omladék, úgy állnak a gyárak, de még készül bennük a tömörebb sötét, a csönd talapzata. S a szövőgyárak ablakán kötegebe száll a holdsugár, a hold lágy fénye a fonál a bordás szövőszékeken s reggelig, míg a munka áll, a gépek mogorván szövik szövőnők omló álmait. S odébb, mint boltos temető, vasgyár, cementgyár, csavargyár. Visszhangzó családi kripták. A komor föltámadás titkát őrzik ezek az üzemek. Egy macska kotor a palánkon s a babonás éjjeli őr lidércet lát, gyors fényjelet, - a bogárhátú dinamók hűvösen fénylenek. Vonatfűtty. Nedvesség motoz a homályban, a földre ledől a lombjában s megnehezíti az út porát.	Az úton rendőr, motyogó munkás. Röpcédulákkal egy-egy elvtárs iramlik át. Kutyaként szimatol előre és mint a macska, füle hátra; kerülő útja minden lámpa. Romlott fényt hány a kocsma szája, tölcsát okádik ablaka; benn fuldokolva leng a lámpa, napszámos virraszt egymaga. Szundít a korcsmáros, szuszog, ő nekivicsorít a falnak, búja lépcsőkön fölbuzog, sír. Élteti a forradalmat. Akár a hült érc, merevek a csattogó vizek. Kóbor kutyaként jár a szél, nagy, lógó nyelve vizet ér és nyeli a vizet. Szalmazsákok, mint tutajok, úsznak némán az éjjel árján - - A raktár megfeneklett bárka, az öntőműhely vasladik s piros kisdedit álmodik a vasöntő az ércformákba. Minden nedves, minden nehéz. A nyomor országairól térképet rajzol a penész. S amott a kopár réteken rongyok a rongyos füveken s papír. Hogy mászna! Mocorog s indulni erőtlenséggel... Nedves, tapadós szeled mása szennyes lepedők lobogása, óh éj! Csüngsz az egen, mint kötelen foszló perkaál s az életen a bú, óh éj! Szegények éje! Légy szemem, füstölögj itt a szívemen, olvasd ki bennem a vasat, álló üllőt, mely nem hasad, kalapácsot, mely cikkan pengve, - sikló pengét a győzelemre, óh éj! Az éj komoly, az éj nehéz. Alszom hát én is, testvérek. Ne üljön lelkünkre szenvedés. Ne csipje testünket féreg. 1932
--	--	---